

Муниципальное общеобразовательное учреждение
«Кастахтинская основная общеобразовательная школа»

РАССМОТРЕНО
Методический совет
МОУ «Кастахтинская
ООШ»

Протокол № 1
От « 03 » августа 2013г

СОГЛАСОВАНО
Заместитель директора
по УВР МОУ «Кастахтинская
ООШ»

Мухоморова Т.И.
ФИО
« 03 » августа 2013г

УТВЕРЖДАЮ
Директор МОУ
«Кастахтинская ООШ»

Мухоморова А.В.
ФИО
Приказ № 1
от « 05 » августа 2013г

Рабочая программа

по алтайскому языку
для 7 класса
уровень: общеобразовательный

Учитель: Добровольская Наталья Николаевна
Квалификационная категория б.к.к.
Рабочая программа составлена на основе примерной
государственной
программы по алтайскому языку V-IX классы (Суразакова
Н.Н., 1996)

2013г

Муниципальное общеобразовательное учреждение
«Кастахтинская основная общеобразовательная школа»

РАССМОТРЕНО
Методический совет
МОУ «Кастахтинская
ООШ»

Протокол № _____
От «_____» _____ 2013г

СОГЛАСОВАНО
Заместитель директора
по УВР МОУ «Кастахтинская
ООШ»

_____/_____
ФИО
«_____» _____ 2013г

УТВЕРЖДАЮ
Директор МОУ
«Кастахтинская ООШ»

_____/_____
ФИО
Приказ № _____
от «_____» _____ 2013г

Рабочая программа

по алтайскому языку
для 7 класса
уровень: общеобразовательный

Учитель: Добровольская Наталья Николаевна

Квалификационная категория _б.к.к. _____

Рабочая программа составлена на основе примерной
государственной

программы по алтайскому языку V-IX классы (Суразакова
Н.Н., 1996)

Жартамал бичик

Алтай тилдин программазы «Алтай республиканын национальный школдорынын концепциязыла» башкарынып тургузылган. Программанын методикала колбулу бөлүктери («Куучын-эрмектин культуразы», «Колбулу куучын-эрмек», кажы ла класстын учында уренчиктер «...кандый билгирлу болоры, нени эдип билери ле кандый таскамалду болоры» о.б.) педагогика ла психология билимдердин јаны једимдерине ле текши үредүлү алтай ла орус, өскө дө национальный орто школдордын ченемелине тайанып јарталган. Алтай тилдин теорияла колбулу сурактарын јартаарында шинжүлү билим иштер ајаруга база алынган.

Кажы ла класста быжулаар ла толо јартагадый, кожолта эткедий учуралдар программада чолмондорло коргузилген. Андый јетирүлер төрөл тилдин теориязыла колбулу сурактарды ла практический учурлу сурактарды теренжиде ле бүткүлинче билип аларын јеткилдеер.

Төрөл тилин балдар јыл туркунына үренип, кандый билгирлү болоры, нени эдип билери ле кандый таскамалду болоры программада база јарталган – андый бөлүк кажи ла класстын программазынын учында бар.

Төрөл тилдин учуры. Төрөл тилине үредеринин амадузы ла бүдүретен задачалары. Алтай национальный орто школдо алтай тилдин ээчий-деечий тургузылган бүткүл курстын – V-IX класстарда үренип јат.

Төрөл алтай тил текши орто үредү аларына, баланы өскүрип таскадарына јетирип турган камааныла, өскө гуманитарный предметтер ортодо, база бир учурлу јерде туруп јат.

Алтай Республиканын тил керегинде законы аайынча алтай тил республиканын государственной тили болгоны оны школдо үренеринин учурын кезем бийиктедет.

Алтай тил школдо үредүлү-таскадулу предмет болуп турганы – тилдин јон ортодогы учурыла колбулу. Бала төрөл тилдин болужыла јон ортодо колбу тудуп, бойы онын туружаачызы болот; үйелердин ченемелин, албатызынын түүкизин ле культуразын билип, онын төзөбчизи болуп өзөт.

Төрөл тил ажыра јайаандыкты ондогоныла кожо баланын сана-шүүлтези, эзими, сезими, куучын-эрмеги ле сөзлиги темигип јат.

Онын учун үредү баланын куучын-эрмегинин темигерин јеткилдеп, ого шүүнип сананарына, сезимдү ле ичкери көрүмдү болорына јединер аргалар төзөп, оны јоннын јүрүминде тен-тай туружарына белетеп јат. Ол аргалар анчада ла төрөл тилинин урокторы ла класстын тыштында өдөр өскө дө бүдүмдү иштер ажыра јединерин амадап, төрөл тилге үредерин бийик кеминде төзөп өткүрери – өйдин некелтези.

Кижини кижэ эдип, тилин билер бичикчи эдип үредеринде ле таскадарында төрөл тилдин терен учуры оны үренеринин амадузин ла бүдүретен задачаларын база элбедип јат.

Төрөл тилдин предмединин төс функциязы (учуры) – үренчиктерди тилди билерине, керектү иш бүдүрер таскамалду болорына үредери. Онон улам төрөл тилдин курсын коммуникативный ууламјылу эдер амаду туруп јат.

Коммуникативный ууламјынын амадузы – текши үредү аларына керектү аргаларды јеткилдеери, өскөртө айтса, үренчиктерге текши темигү ле тилине темигү берери:

- баланы шүүп сананарына сөс ажыра үредери, сөзлигин элбедери;
- сана-шүүлтезин, эзимин, ајарынкайын, бойын ла өскө улусты баалап ла тооп билерин тилдин ээжилери ле эп-аргалары ажыра темиктирери;
- балдар алтай тил ле орус эки (үч) тилди үренип турганын ајаруга алып, олардын нравственный кылык-јанына таскамал берери;
- төрөл тилдин грамматиказынын анылу кебер-бүдүмине ле үренип турган өскө тилдердин анылу башказын билерге үредери;
- тил керегинде билгири ле кычырыжы ажыра үрүнчиктин текши үредүзинин кемин элбедери;

- үренерине керектү таскамалла жеткилдеери: бичикле иштеер, конспект тургузар; справочный литературала, сөзликтерле тузаланар, о.ö.;

- төрөл тилге үредеринин практический жанын тынытканыла коштой, үренчиктер тилдин теориязыла колбулу сурактарды, ээжилер ле определениелерди көгүске алынып, бек ле быжу билип аларына ла оныла тузаланып билерине үредери.

Үредү аларын коммуникативный ууламжылу эдери төрөл тилди үренер амадуны база быжулап жат.

Алтай тилине үредер төс амаду – үренчиктерге тил жанынын темигү берери:

- жастыра жок бичип, куучындап, кычырып билерине ле айдылган куучын-эрмекти чике ондоп угарына таскадар;

- төрөл тилиле жүрүмде, жон ортодо тузаланыпбилерине үредер.

Бу амадула алтай тиле школдо үренер курстын **куучын-эрмекти темиктирер ууламжызы тынып жат**. Оны ажаруга алып, колбулу куучын-эрмек керегинде билери программада элбеде берилген.

Тилдин теорияла колбулу сурактарын программа иште тузаланарына ууландырып жат.

Колбулу куучын-эрмекке кирип турган теориянын сурактары:

-*куучын-эрмектин стилдери* (куучындар, нуакалык, керектү бичиктин (деловой), публицистический, кееркедим);

-*куучын-эрмектин башка-башка бүдүмдери* (жартамалду, жетиру эткен, бойынын көрүм-шүүлтезин чыгара айткан (рассуждение), о.ö.);

-*тексттин темдектери* (шүүлтезиле бүткүл, учына чыгара айдылган: тургузылган бүдүми, шүүлтези канайда темиккени, эрмектер ортодогы колбузы, абзац).

Колбулу куучын-эрмекле өткүретен иштин учуры ла онын кеми база жарталган. Жыл туркунына колбулу куучын-эрмекле өткүретен иш кажи ла класстын программанынын учында, «Колбулу куучын-эрмек» (связная речь) деп бөлүктө берилген. Оны программанын темаларыла кожо үренер, кезикте башка урок то алып өткүрер.

V-IX класстарда үренетен ээчий-деечий толо тургузылган (систематический) курс – баштамы школдын практический курсына төзөлгөлөнип, оны көндүктирип турган курс. Онын учун 5 класста, баштамы школдо үренгенине тайанып, жаны кандый билгир ле жетирулер берилери программада база көргүзилет, темдектезе: морфология, орфография, орфоэпия дегенин жартаары; куучын-эрмектин бөлүктөрүн, алдынан учурлу ла болушчы учурлу деп бөлири; орус тилге көрө, алтай тилде жарталгыш адалгышты жартап, же оныла жөпсинбей (кудулбай) турганы. Жүзүннин солумаларын катап көрөр тушта, суракту солумаларла таныжары: *кем? не?* деп сурактарды олор кижини, не-немени темдектеп турган сөстөргө (адалгыштарга) тургузып, мынан да озо тузаланган.

Куучын-эрмектин болуктерин ээчий-деечийинче ле толо VI – VII класстарда үренер, онын учун 5 класста катап көрүп, жаны жетирулерле быжулаганы морфологиянын өскө бөлүктөрүн, синтаксис ле пунктуацияны үренерине керектү болор.

Төрөл тилине үредеринде **предмет ичинде ле предметтер ортодо колбу өткүрери** ле ого тайанары анылу ажаруда болор.

Кажы ла класста грамматиканын темаларын бой-бойыла колбоштырып, түндеп ле бириктирип үренери балдардын билгирин ле таскамалын теренжидер; олор грамматиканын кажы ла бөлүги бой-бойыла колбулу болгонын билип алар.

Төрөл тилди үренерин орус тилди үренериле бек колбоп өткүрери база ажаруда. Бу колбу эки (үч) тилди үренерин јенилтетен база бир эп-арга болор. Орус ла алтай тилдин түней ле башка учуралдарын ажаруга алганы үренчиктер орус тилдин эмезе төрөл тилдин урокторында билгенин база такып үренбес – бир тилди үренип билип алганыла, экинчи тилди үренер тушта тузаланар; төрөл тилинин анылу учуралдарынын камааныла орус тилде жастыралар этпезине ажарынкай болор.

Алтай тилин төрөл литератураны үренериле колбооры база једимдү: тилдин учуралдарын жартаарга эмезе грамматикала ылгаарга керектү эрмектерди ле текстти кееркедим чүмдемелдерден алар. **Төрөл тилдин ле литературанын колбузы анчада ла**

колбу куучын-эрмекти темиктиреринде тыныыр: бу эки предметле өткүрөтөн түней иштер бар (изложениелер, сочинениелер ле текстле иштеери, о.ö.).

Алтай тилди үренер ээчий-деечий тургузылган бүткүл (систематический) курста үренетен материалды класстар сайын үредүчилердин ченемелинде жанжыккан аайынча ла бу предметке берилип турган частарга келиштире үлеген:

VII класста – глагол, эренис, ылганаачы; болушчы учурлу куучын-эрмектин бөлүктери: уланты, колбоочы, бөлүгөш; анылу учурлу куучын-эрмектин бөлүги – кыйгылуулар.

Уренчиктердин алтай тилле планируемый једимдери.

Предметный једимдер	Метапредметный једимдер	Личностный једимдер
<p>1. јастыра јок бичип, куучындап, кычырып билерине ле айдылган куучын-эрмекти чике ондоп угарына таскадар;</p> <p>2. төрөл тилиле јүрүмде, јон ортодо тузаланып билерине үредер.</p> <p>3. текст, онын тос темдектери, темазы ло тос шуултези.</p> <p>4. куучын-эрмектин стильдерин билери.</p> <p>5. кееркедим тексти чоқым-јарт кычыраары.</p> <p>6. колбулу куучын-эрмек керегинде билери.</p> <p>7. тексттин темдектерин (шүүлтезиле бүткүл, учына чыгара айдылган: тургузылган бүдүми, шүүлтези канайда темиккени, эрмектер ортодогы колбузы, абзац) билери.</p>	<p>Регулятивный:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Уредучинин болужыла уроктын амадузын тургузар. - Уредучинин тургускан амадузын будурип билери. - Бойы эмезе нокорлори будурип јаткан эдилгени јартап айдып билери. <p>Познавательный:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Кажы ла класста грамматиканын темаларын бой-бойыла колбоштырып, түндеп ле бириктирип үренери балдардын билгирин ле таскамалын теренжидер; - озор грамматиканын кажы ла бөлүги бой-бойыла колбулу болгонын билип алары. - бир тилди үренип билип алганыла, экинчи тилди үренер тушта тузаланар; - төрөл тилинин анылу учуралдарынын камааныла орус тилде јастыралар этпезине ајарынкай болор. <p>Коммуникативный:</p> <p>Текши уреду аларына керекту аргаларды јеткилдееери, оскорто айтса, уренчиктерге текши темигу ле тилине темигу берери:</p> <ul style="list-style-type: none"> - баланы шууп сананарына сос ажыра уредери, созлигин элбедери; - сана-шуултезин, эземин, ајарынкайын, бойын ла оско улусты баалап ла тооп билерин тилдин ээжилери ле эп-аргалары ажыра темиктирери; - балдар алтай тил ле орус эки (уч) тилди уренип турганын ајаруга алып, 	<p>1. Торол тиллин билери – кажы ла кижинин агару кереги деп, уренчиктер ондоп алар учурлу.</p> <p>2. төрөл тилиле јүрүмде, јон ортодо тузаланып билерине үредер.</p> <p>3. алтай тилди уренерине јилбиркеери.</p> <p>4. Торолин, алтай тилин, культуразын, јандаган јанын суури, туукизин тооры.</p>

	<p>олордын нравственный кылык-жанына таскамал берери;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Торол тилдин грамматиказынын анылу кебер-будумине ле уренип турган оско тилдердин анылу башказын билерге уредери; - тил керегинде билгири ле кычырыжы ажыра уренчиктин текши уредузинин кемин элбедери; - уренерине керекту таскамалла жеткилдеери: бичикле иштеер, конспект тургузар; справочный литературала, созликтерле тузаланар. - төрөл тилге үредеринин практический жанын тынытканыла коштой, үренчиктер тилдин теориязыла колбулу сурактарды, ээжилер ле определениелерди көгүске алынып, бек ле быжу билип аларына ла оныла тузаланып билерине үредери. 	
--	---	--

Уренер предметтин болуги (содержание учебного предмета)

№	Разделдер ле темалар	Канча час
	Куучын-эрмектин болуктери керегинде уренгенин катап корори	4
1	Уренгенин катап корори	1
2	Куучын-эрмектин болуктеринин грамматический болуктери	1
3	Эрмектерди члендериле толо ылгап темиктирер таскаду иш	1
4	Т.т. Сочинение «Куски кун»	1
	Глагол	22
5	Глагол. Уренгенин катап корори.	1
6	Тегин ле колболу глаголдор	1
7	Колболу глаголдордын чын бичилери	1
8	Откон темаларла таскаду иш	1
9	Токтодулу глаголдор	1
10	Глаголдордын кеберлери	1
11	Т.т. Сана-шуултезин чыгара айдар будумду изложение «Тийинеш»	1
12	Ойлу кеберлу глагол	1
13	Откон темала таскаду иштер	1
14	Глаголдын жүзундерле кубулары	1
15	Т.т. Куучынды онон ары улалтып бичири	1
16	Молју кеберлу глаголдор	1
17	Диктант бичири. «Андаш»	1
18	Жастыраларла иш. Таскаду иш	1
19	Жопсинер кеберлу глаголдор	1
20	Амаду ла жакылта кеберлу глаголдор	1
21	Уренгенин быжулаары. Таскаду иштер	1
22	Откон темаларла таскаду иштер	1
23	Глаголдын будери	1
24	Глаголдын залогторы	1

25	Ченелте иш. Жакылтау диктант «Чымалы ла Кууле.»	1
26	Жатыраларла иш. Уренгенин быжулаары	1
	Эренис	6
27	Эренистин учуры ла грамматический темдектери	1
28	Эренистин будери ле чын бичилери	1
29	Жайылган эренис	1
30	Эренистин адалгышка кочори	1
31	Ченелте иш. Диктант. «Генеринин Текези»	1
32	Жастыраларла иш. Уренгениле таскаду иштер.	1
	Ылганаачы	9
33	Уренгенин катап корори	1
34	Т.т. Журамал будумду изложение «Кышкы аркада»	1
35	Ылганаачынын учуры ла грамматический темдектери	1
36	Ылганаачынын будери	1
37	Т.т. Сочинение (описание) «Тыт»	1
38	Жайылган ылганаачы	1
39	Уренгенин быжулаары	1
40	Ченелте диктант «Тартыжу кодугет»	1
41	Жастыраларла иш. Таскадуларла иш. Уренгенин катап корори	1
	Куучын-эрмектин болушчы болуктери	1
42	Куучын-эрмектин болушчы болуктери керегинде жетиру	1
	Улантылар	10
43	Улантылар керегинде жетиру	1
44	Куучын-эрмектерди темиктирери. Изложениге белетенери	1
45	Изложение «Элду колдин» жажыды»	1
46	Улантылардын будери	1
47	Уренген темаларла таскаду иштер	1
48	Т.т. журукла сочинение бичири. И.И. Ортоңулов. Чанмачылар.	1
49	Уренген темала таскаду иштер	1
50	Уренгенин быжулаары	1
51	Ченелте диктант «Эне булан»	1
52	Жастыраларла иштеери. Таскаду иштер.	1
	Колбоочылар	8
53	Колбоочылар керегинде жетиру	1
54	Т.т. Куучын тургузары «Менин школым»	1
55	Колбоочылу эрмекте токтой тужер темдектердин туратан жери	1
56	Табышканду ла камаанду колбоочылар	1
57	Уренгенин быжулаары	1
58	Ченелте иш. Изложение «Жас»	1
59	Уренгениле таскаду иш	1
60	Т.т. Сочинение «Жаскы кун»	1
	Болугештер	4
61	Болугеш керегинде жетиру. Таскаду иш.	1
62	Болугештердин чын бичилери	1
63	Уренгениле таскаду иштер	1
64	Уренгенин быжулаары. Таскаду иштер.	1
	Кыйгылулар	2
65	Кыйгылулар керегинде билери	1
66	Т.т. Изложение «Онос бажинын чечеги»	1
	Жыл туркунына уренгенин катап корори	4
67	Жыл туркунына уренгенин быжулаары.	1
68	Ченелте иш. Диктант «Колдин жаказында»	1
69	Жастыраларла иш	1
70	Жыл туркунына уренгенин катап корори	1
	итого	70

Уреду – тематический план

№	Разделдер ле темалар	Канча час	Ченелте иштин будуми	Ченелте иштер, тил темиктирер иштер
	Куучын-эрмектин болуктери керегинде уренгенин катап корори	4		
1	Уренгенин катап корори	1		
2	Куучын-эрмектин болуктеринин грамматический болуктери	1		
3	Эрмектерди члендериле толо ылгап темиктирер таскаду иш	1		
4	Т.т. Сочинение «Куски кун»	1	Тил темиктирер урок	Сочинение «Куски кун»
	Глагол	22		
5	Глагол. Уренгенин катап корори.	1		
6	Тегин ле колболу глаголдор	1		
7	Колболу глаголдордын чын бичилери	1		
8	Откон темаларла таскаду иш	1		
9	Токтодулу глаголдор	1		
10	Глаголдордын кеберлери	1		
11	Т.т. Сана-шуултезин чыгара айдар будумду изложение «Тийинеш»	1	Тил темиктирер урок	Сана-шуултезин чыгара айдар будумду изложение «Тийинеш»
12	Ойлу кеберлу глагол	1		
13	Откон темала таскаду иштер	1		
14	Глаголдын јузундерле кубулары	1		
15	Т.т. Куучынды онон ары улалтып бичири	1	Тил темиктирер урок	Куучынды онон ары улалтып бичири
16	Молју кеберлу глаголдор	1		
17	Диктант бичири. «Андаш»	1	Ченелте иш	Диктант «Андаш»
18	Јастырларла иш. Таскаду иш	1		
19	Јопсинер кеберлу глаголдор	1		
20	Амаду ла јакылта кеберлу глаголдор	1		
21	Уренгенин быжулаары. Таскаду иштер	1		
22	Откон темаларла таскаду иштер	1		
23	Глаголдын будери	1		
24	Глаголдын залогторы	1		
25	Ченелте иш. Јакылталу диктант «Чымалы ла Кууле.»	1	Ченелте иш	Јакылталу диктант. «Чымалы ла Кууле.»
26	Јатырларла иш. Уренгенин быжулаары	1		
	Эренис	6		
27	Эренистин учуры ла грамматический темдектери	1		
28	Эренистин будери ле чын бичилери	1		
29	Јайылган эренис	1		
30	Эренистин адалгышка кочори	1		
31	Ченелте иш. Диктант. «Тенеринин Текези»	1	Ченелте иш	Диктант. «Тенеринин Текези»
32	Јастырларла иш. Уренгениле таскаду иштер.	1		
	Ылганаачы	9		

33	Уренгенин катап корори	1		
34	Т.т. Журамал будумду изложение «Кышкы аркада»	1	Тил темиктирер урок	Журамал будумду изложение. «Кышкы аркада»
35	Ылганаачынын учуры ла грамматический темдектери	1		
36	Ылганаачынын будери	1		
37	Т.т. Сочинение (описание) «Тыт»	1	Тил темиктирер урок	Сочинение (описание) «Тыт»
38	Жайылган ылганаачы	1		
39	Уренгенин быжулаары	1		
40	Ченелте диктант. «Тартыжу кодугет»	1	Ченелте иш	Диктант. «Тартыжу кодугет»
41	Жастыраларла иш. Таскадуларла иш. Уренгенин катап корори	1		
	Куучын-эрмектин болушчы болуктери	1		
42	Куучын-эрмектин болушчы болуктери керегинде жетиру	1		
	Улантылар	10		
43	Улантылар керегинде жетиру	1		
44	Куучын-эрмектерди темиктирери. Изложениеге белетенери	1	Куучын-эрмектерди темиктирери. Изложениеге белетенери	
45	Изложение «Ээлду колдин» жажыды»	1	Тил темиктирер урок	Изложение «Ээлду колдин» жажыды»
46	Улантылардын будери	1		
47	Уренген темаларла таскаду иштер	1		
48	Т.т. журукла сочинение бичири. И.И. Ортоңулов. Чанмачылар.	1	Тил темиктирер урок	журукла сочинение бичири. И.И. Ортоңулов. Чанмачылар.
49	Уренген темала таскаду иштер	1		
50	Уренгенин быжулаары	1		
51	Ченелте диктант. «Эне булан»	1	Ченелте иш	Диктант. «Эне булан»
52	Жастыраларла иштеери. Таскаду иштер.	1		
	Колбоочылар	8		
53	Колбоочылар керегинде жетиру	1		
54	Т.т. Куучын тургузары «Менин школым»	1	Тил темиктирер урок	Куучын тургузары «Менин школым»
55	Колбоочылу эрмекте токтой тужер темдектердин туратан јери	1		
56	Табышканду ла камаанду колбоочылар	1		
57	Уренгенин быжулаары	1		
58	Ченелте иш. Изложение «Јас»	1	Тил темиктирер урок	Изложение. «Јас»
59	Уренгениле таскаду иш	1		
60	Т.т. Сочинение «Јаскы кун»	1	Тил темиктирер урок	Сочинение. «Јаскы кун»
	Болугештер	4		

61	Болугеш керегинде јетиру. Таскаду иш.	1		
62	Болугештердин чын бичилери	1		
63	Уренгениле таскаду иштер	1		
64	Уренгенин быжулаары. Таскаду иштер.	1		
	Кыйгылулар	2		
65	Кыйгылулар керегинде билери	1		
66	Т.т. Изложение «Онос бажынын чечеги»	1	Тил темиктирер урок	Изложение. «Онос бажынын чечеги»
	Јыл туркунына уренгенин катап корори	4		
67	Јыл туркунына уренгенин быжулаары.	1		
68	Ченелте иш. Диктант. «Колдин јаказында»	1	Ченелте иш	Диктант. «Колдин јаказында»
69	Јастыраларла иш	1		
70	Јыл туркунына уренгенин катап корори	1		
	итого	70		

7-чи класста ченелте иш – 6 час, тил темиктирер уроктор – 11 час, јаны тема јартаарына – 53 час

Нормативная база преподавания предмета

Рабочая программа по алтайскому языку составлена на основании следующих нормативно-правовых документов:

1. Федерального компонента государственного стандарта (основного общего образования) по алтайскому языку, утвержденного приказом Минобразования России от 05.03.2004г №1089
2. Законом Российской Федерации «Об образовании» (статья 7)
3. Регионального базисного учебного плана общеобразовательных учреждений от 05.08. 2011г №1078
4. Учебного плана МОУ «Кастахтинская ООШ» на 2013-2014 учебный год от 10.08.2013г. № 115 Р
5. Примерной (авторской) программы (основного общего образования) по алтайскому языку V-IX классы (Суразакова Н.Н., 1996)

Алтай тилле, онын методиказыла уредучи тузаланар бичиктер.

1. Программалар. Текши уредулу орто школдордын. Алтай тил. 5-9 класстар. Горно-Алтайск, 1996.
2. Алтай тил, 6-7 класс. Н.Н. Суразакова. Горно-Алтайск, 2003.
3. Алмадакова Н.Д. Алтай тилге бежинчи класста уредери. Горно-Алтайск, 2007.
4. Алмадакова Н.Д. Алтай тилди алтынчы класста уредери. Горно-Алтайск, 2009.
5. Орсулова Т.Е. Алтай тиле таскадулардын жуунтызы (Морфология). Горно-Алтайск, 2005.
6. Алмадакова Н.Д. Состин будуми, состин будери, состин кебери. Горно-Алтайск, 2006.
7. Алтай тилле диктанттардын жуунтызы (5-9 класстарга). Горно-Алтайск, 1990.
8. Бидинов К.А. Куучын-эрмектин болуктерин уренери лет ил темиктирери (6-7 класс). Горно-Алтайск, 1994.
9. Алмадакова Колболу эрмек. Горно-Алтайск, 2004.

VII класстын учында уренчиктер ненин билип алары, ненин эдип билери ле кандый таскамалду болоры.

Фонетикала: табыштарды ла таныктарды ылгаштырары; танмалыкты билери, оныла тузаланары; алтай тилде табыштардын ла таныктардын состордо турар ээжилерин билери; алтай тилдин табыштарынын болинерин билери.

Лексикала: состин лексический учурын јартап билери, куучыян-эрмегинде состин лексический учурыла чике тузаланары. Куучын-эрмегин одумду, корумјилу эдерге состин кочуре учурыла, синоним, антоним состорло, кеп ле укаа состорло тузаланары.

Морфологияла: куучын-эрмектин болуктериле, олордын кеберлериле чике тузаланары; тилдеги бар состор алдынан учурлу, болушчы учурлу ла анылу учурлу куучын-эрмектин болуктерине болинер ээжиле тузаланып, состорди куучын-эрмектин болуктериле ылгаары. Морфологиянын туней (синоним) эп-аргаларыла тузаланары. Литературный тилдин морфологический кемјузи (нормазы) бузылган учуралдарды јартап ла тузедип билери.

Алдынан учурлу куучын-эрмектин болуктеринин кебер будурерин лес ос будурер кожулталарын ылгаштырары. Башка-башка эпле тузаланып, јаны состор будурери (адалгыш, јарталгыш, глагол). Алтай тилде состин кожулталары табыштары јанынан канча-канча эжерлу(варианту) болорын ла олордын чын бичилер ээжизин билери. Алтай ла орус тилдин состоринин турган будумин тундеп, олордын анылу учуралдарын темдектеери.

Синтаксисле: алдынан учурлу ла болушчы учурлу куучын-эрмектин болуктеринин синтаксистеги учурыла чын тузаланары. Јайылган ылганаачылу эрмекти унле анылап айдары, запятойло чын темдектеп бичири; эрмектин тос ло эчени члендерин чике танып, кандый куучын-эрмектин болугиле айдылганын билери; тексттин эрмектерин колбоштырарга табышканду ла камаанду колбоочыларла тузаланары; болугештер ле кыйгылулар бар эрмектерди унле (интонацияла) коргузип айдары.

Чын бичириле: VII класстарда уренген орфограммаларды ла пунктограммаларды танып ла јартап, чын бичири.